

LITNJI PRAZNICI

*Ina Padovan, Vela Luka
inapadovanvl@gmail.com*

LITNJI PRAZNICI

Svršila je skula, vazeli smo i svidožbe, prošlo je i Tilo Slavno, more je blagosloveno i praznici mogu početi. Ja san svoje praznike, doboti cile, provodila godišćima u Gradini. I jedno su mi bili lipi, i volila sam bit tamo, sve dok ni počelo šprujit, e onda je bilo malo težje ali naša si način da i to izduraš, ulipšaš, osmisliš.

A u Gradini nas je bilo svih generacija, i jedno malih, pa malo većih malih, pa od skule mlajih, pa od skule malo starijih, pa onih što su već i u veće skule išli i pa sve do naših matera i baba. Družbe je bilo, mi veći smo na ove mlaje pazili, čuvali ih i učili plivat, jer to je bilo najvažnije, svi su se morali naučit plivat jer to je velikana briga manje. Stariji su uvijek ništa činili, sadili, gradili, varili, pleli, mećali mriže, hodili na kance, a mi mlaji smo po cile dane bili po moru, po mrkintama stavjali teće i kruh unutra i pak s nalijonu pokrili i vezali a na sridu bužu učinili, i ćapali bi kozica, malih šparića, ciplića, glamoćih i to bi nam matere na prsuru isfrigale i s grezu soli, što smo je po mrkintama skupili, posolile, a mi bi s gustu to sve izili. Sve su nam noge i ruke nagrišpane bile, jer smo na ure u moru bili, plivali, norili i svake dezordine činili. Kad bi one najmanje stili leć, mi malo veći smo onda bili malo slobodni od ćuvanja, i onda bi mi svoje guste uživali. A to bi bilo poč zafumat u škundut, da nas matere ne vidu, na Gubešu, ćikopernica i cigareta je po svin trpezama bilo, svak bi ćuknu po dva, sti u nalijonski sak i fulmene, spremi u bušt od kostina i brzo put mora. I da se ne smokru, moraš u jednu ruku držat sak vanka mora i s drugu plivat, a Gubeša ni baš blizu kad pliješ na bandu i samo s jednu ruku, ali ni nan to bilo teško, jer gremo zafumat. Kad se

ćapamo kraja odahnemo i pomalo izajdemo, jer ni baš pržina uz kraj Gubeše, i bode nas po potplatima, ali sve to otrpimo i gremo u one kućice-štalice tamo na miru zafumat. Pofumamo odma jedan za drugin cigarete, digod nan se i zamanta, ali brzo i to projde i sad gremo nase. Sad je puno lašnje jer su obe ruke slobodne i pliješ bržje, ma sad vaja i malo provat kako je to kupat se gol, jer bože moj, već smo velike a i ima golih onamo iza Fuže. Senjali smo to mi, pa i mi gremo vidit kako je to tako se kupat. Svućemo kostine, stimo ih kolo rukah i plijemo, a lipo je, jedno lipo je kad ti cilo tilo more miluje, ništa te ne utira, nisu ludi oni što se goli kupju, ne. I uživamo mi tako, kad eto jedne barke, iznorila iza punte i dreto gre na nas, ćapala nas prškatanja, jer smo na po vale, uvucaš nogu u nogavicu, ma sve zadije, sve se vrtuja. Ni se lako u moru obuć a barka sve bližje, poramenice od bušta zadiju, nikako pogodit za sapet kopču, i uza svu nevoju još nas i ludi smih ćapa, pa s nevoju u obucanju još se i mora nagucaš. I dojde barka blizu i mašemo mi barbi i un nama i zalene nama naše nudističko kupanje jer sve na nama je naopako, na ludu obućeno i va nan se ćapat kraja i pa pod most, oli u koju grotu, sve nanovo svuć i obuć, jer da nan se matere obadaju, oli nedaj bože, obaznaju što smo učinile, letili bi pijci na sve bande i ne bi bilo kupanja do duga.

A bilo je svakojakih monadih, jer ima u litu puno dana, ali čini nan se da sve u čas projde. Bilo je i kupanja po dažju, pa potezanja s kajiću na konopu, pa s feralu u hobotnice, pa mećanja popunice i puno lipih stvari, ma vaja ostit štogod i za drugi put. Zato sad uživajte, kupjite se, i to goli jer je tako puno boje, a ako i koja barka gre blizu, ne hodite jedno zatin jer ionako se iz barke ništa ne vidi.

VONJ O CMIJA

Kraj maja i šesti misec, cili su u znaku cmija a svugdi ga je i iz larga se žuti. Tilo Slavno digod pade u kraj maja ma većinu u šestemu, pa je Sveti Ante na trinajest, Sveti Ivan na dvaest četiri i Sveti Petar i Paval na dvadeset i devet. E ,ti dani i ti sveci su za nas posebno važni, jer je u nas običaj da se na njihovu vižiju vaja kadit i to na cmiju. Dunkle, na vižiju se ćapa vrića, skupi se trajta, kogod malu obitilicu a kogod vriću i gre se u cmij. Gredu dica ma i stariji, kogod s obitilicu proćerpa da ga je lašnje izgulit, kogod guli, kogod drži vriću a i kogod puni. Stavje se u vriće i dobro nabije da ga bude što više i kad se sve napuni, zavržemo se s vrićama i gremo doma. Sve se stavje na jedan stog i čeka se večer. Svi nestrpljivi i jedva čekaju kad će se smrknut da se oganj više užeže. Kad se počne smrkavat, počnu se svi skupjat na misto di će se užeć oganj. Obično je to koje guvno oli širja štrada i kad stariji dadu senjal, počne se cmij donesat, oni užežu i vaja da se dobro oganj razgori jer pa ga vaja podušit i kad se dobro zadimi počinje skakanje. Najprvo gredu babe i dide, babe skupu svoje široke pandile i projdu priko ognja, jer ni force više za skočit, ma se vaja

Obično je to koje guvno oli širja štrada i kad stariji dadu senjal, počne se cmij donesat, oni užežu i vaja da se dobro oganj razgori jer pa ga vaja podušit i kad se dobro zadimi počinje skakanje. Najprvo gredu babe i dide, babe skupu svoje široke pandile i projdu priko ognja, jer ni force više za skočit, ma se vaja nakadit, pa matere i oci i pa dica.

nakadit, pa matere i oci i pa dica. Postojali su pravila s koje se bande čini red za skakanje i ko iza koga gre a dice toliko, broja in ne znaš i dok se svi izredaju vaja sempre stavjat cmija i vaja da dobro dimi. Mi iz Pinskega rata gledamo di je veći dim, je li u Mrkemu ratu, Bobovišćima, Vrancu i Kalima, dole na Guvnu

Foto: Dino Cetinić

ili u nas. Priskače se oganj i govori: „Višticama srce izgorilo a nama bilo zdravo i veselo”, stisneš oči da te dim ne uščipne za oči i gremo opet u red. Ko nisi dobro stisnu oči oli ko puše pa vitar dim vrti, čapa bi dim oči a i u grlo bi uleti, prokašješ i greš daje, a i stariji bi nan rekli: „Ni to ništa i neće van bit ništa jer dim gre samo na lipe”, pa bi kobilo i ne stisnu oči da se uvjeri kako je i un lip. A bilo je i dezgracija, razbijenih glava i svižjelih po prstima od noga, a kako neće kad smo svi ili imali japanke ili bili bos. Ko s japankama skočiš a kako ni štrada bila pocimentana, bilo je i griža i kamenja i bužih, noga posklizne, japanka pukne i eto ti nevoje. Ko skočiš bos a oči od dima ništa ne vidu, di ćeš nego u kamen oli grižu lupit i odma svižjalo na prstu učinit. Oli, skačemo jedan za drugin ma uvik se jedan najde što nered učini i kad priskoči odma gre priko ognja nase i eto nevoje jer se drugi već uputi i ...ćok, tešta i tešta i vrdojci odma vanka. Bude suza, plača, ma brzo to projde jer se stog od cmija brzo kalaje, ni što puno dangubit kolo rane, malo proliju s rakiju, vežu fašu i gremo daje. Traje to kadjenje i po dvi-tri ure i kad se cili cmij potroši i kadjenje završi, od ono črnega pepela i ževare izgašene, nacрта se velikani križ i pomalo se svi razidju i svak svomu domu gre.

Nema kupanja, nego tako pun lipega vonja od cmija, cili slomjen, ležeš u postegu i baren koji dan neće bit petafulih od komaraca po tebi, jer komarcima ti vonj ni drag, zaspiš ki top i utoneš u svoj blaženi san.

VEČERNJI TREJATAR

U one lipe, tople litnje večeri, kad smo dica mi bili, kad ni bilo televizije a kamoli laptopih, tabletih i mobitelih, nego di koji radio, skoro svaku večer imali smo mi svoj trejatar pod otvorenin nebun.

Misto radnje Pinski rat, otvorena scena. Na fižulu prid našu gustrinu sedu: teta Ursa, stara Ivica, teta Pama, moja nona i mat; na fižulu isprid Maletića komina: Bira, Juba, Mara i Frana. Kad bilo bi se kalale Sira i Mila, a i teta Cota bi se digod isala. U dnu naših skalini i prid Maletovu konobu sedimo mi dica. Divnih ni, išle su učinit djir po Luci, nike i malo u baštu na tance, a biće koja i koji djir s barku po vali. Nama dici odma narestu uši, jer pripovidaju se sve novitadi od tega dana i još ko se čula koja nova. Ko s kin, je li je čapa s drugin, je li mu ono mantenjuda, a jeli truhla, ma ni ona za nje, ona je iz boje famije, di će mu ona hodit vanka za mazgu, hoće, ma e, ma di

Misto radnje Pinski rat, otvorena scena. Na fižulu prid našu gustrinu sedu: teta Ursa, stara Ivica, teta Pama, moja nona i mat; na fižulu ispid Maletića komina: Bira, Juba, Mara i Frana... Nama dicit odma narestu uši, jer pripovidaju se sve novitadi... Ko s kin, je li je ćapa s drugin, je li mu ono mantenjuda, a jeli truhla...

će un vazest onu s nagrišpanu čunku a un lipi kako sunce, pravi muškardin a ona nezna ni putin hodit, a mi jadno kuriozno slušamo, da nan je znat o komu govoru, ali neznamo o komu govoru, jer imentovanja ni, samo u šiframa, a nesmimo pitat jer bi nas odma polatili leć. Zato sedimo po klehu i mućimo, kako da nas ni, nesmimo njanka zakahnut jer će se obadat od nas a mi hoćemo još čut novitadih, ma kad bi komu utekla koja rič frakamenti, odma bi počeli vikat na nas, da što tu još činimo, neka se gremo igrat oli neka gremo leć, a mi bi tad, da se malo dricamo, da one mogu koju storiju do u tančine ispriponidit, jer ne gre nan se leć, gremo igrat 'vuka spremovanja'. Bara nan je bila na pali od letrike, unde blizu one Kjukovicine kuće što je u ratu bumba pala na nju. Oni koji je na bari broji do dvaest a svi ostali biž, vaja se spremit, a noć je pa je puno lašnje, ni vele

ni svitlosti, kogod iza kantuna od jedne ili druge kuće, kogod ispod meje odma blizu bare, kogod u dvor izmedju pitarih, a u pitarima ono velo lišće, oli veli češaj, pelin, nema šanse da te najde, a digod bi se spremili iza baba i materih, a one bi morale razgovarat kako da ni ništa, pa bi i tako digo ćapa koju ćakulu. Izludali bi se tako štogod vrimena i pa bi se opet vratili sest ku njih, a pa bi se i mi malo uključili, volili smo slušat njihove pripovidi, i ni nam bilo dosadno ih čut i po više puti. A najdražje nan je bilo kad bi nam Bira pripovidala o zbijegu, a Bira je znala tako lipo i slikovito pripovidat da smo mi tu storiju često išćali za repertoar, slušali bimo je otvorenih justih i razrogačenih očiju, prvo put do Italije, pa put Afrike, u El Shatt, na pržinu, i digod se okreneš sama pržina, pa o črnima, pa kako su obučeni u dobota ništa, a pa in i one stvari možeš vidit, e tu je na temu dilu storije uvik bilo smiha, jer bi svi koju dodali, pitali, a i Bira bi bila štogod užuntala, pa o pjasterima, o dekama od šatorskih krila, i o svemu što in se dogadjalo. Kad bilo bi na kraju i suza bilo, jer ni in bilo lako, a kako san rekla, Bira je to tako slikovito pripovidala i sva bi se bila uživila, kako da je ti čas u El Shattu, a mi bimo svi, kogod više, kogod manje, smrćali i suzili i pa bi se brzo reklo da je dosta za večeras i išlo bi se na koju veseliju temu.

Svaku večer su se pripovidale tekuće novitadi, ma bi i Ursa i stara Ivica, i Juba a i moja nona znali svoju storiju ispriponidit, svaku večer svoja. Digod su bile i vesele priče, ma je bilo i onih teških, istinitih koje su nas znale i rastužit, ali su nam i te priče ostavile traga i sve nas obogatile i lekcije životne nan darovale.